

МИЛЕНА ЯКИМОВА

КРИТИКАТА И НЕЙНИЯТ СУБЕКТ: ОБИКНОВЕНОТО
КРИТИКАТА НА ТЕОРЕТИЧЕСКИЯ РАЗУМ И ДИКТАТЪТ НА НЕОТЛОЖНОСТТА
РАДИКАЛНО ВРЕМЕВИЯТ ХАРАКТЕР НА ПРАКТИКИТЕ И СЛУЧАЙНОСТТА
КАК ЗНАЧАТ НОВИТЕ ДУМИ: „РОМИТЕ“, „ЦИГАНИТЕ“ И „УМБЕРТО ЕКО“
ОБИКНОВЕНОТО – НОВАТА МЕТАФИЗИЧНА ИНСТАНЦИЯ НА КРИТИКАТА
„КРИТИЧЕСКИ МОМЕНТИ НА ВСЕКИДНЕВИЕТО“: ГРАЖДАНИТЕ НА РОДИНАТА

АНТИРЕПРЕЗЕНТАЦИОНАЛИЗМЪТ И КРИТИКАТА НА НАСТОЯЩЕТО
ТРАНСФОРМАЦИЯ ИЛИ НОРМАЛИЗАЦИЯ: ПО СЛЕДИТЕ НА „СЕБЕ СИ“
АНТИРЕПРЕЗЕНТАЦИОНАЛИЗМЪТ КАТО СТРАТЕГИЯ НА НЕОПРЕДЕЛЕНОСТТА:
„ГРИЖАТА ЗА СЕБЕ СИ“ И КРИТИКАТА НА НАСТОЯЩЕТО
ЕМАНЦИПАЦИЯТА КАТО ГОСПОДСТВО И СТРАСТТА НА КОНФОРМИЗМА

СОЦИАЛНА ДЕЗОРГАНИЗАЦИЯ: КОГА ТЪРГЛЯНОТО СТАВА НЕТЪРПИМО
ДА НАПРАВИШ СЕБЕ СИ РАЗБИРАЕМ
КОНФЛИКТЪТ И ОБЩНОСТТА
КАК СЕ РАЖДА СОЦИАЛЕН ПРОБЛЕМ

КАК СЕ РАЖДА СОЦИАЛЕН ПРОБЛЕМ

ПРЕДГОВОР
УВОД

ЧАСТ ПЪРВА
ПЪРВА ГЛАВА
ВТОРА ГЛАВА
ПРИЛОЖЕНИЕ 1
ТРЕТА ГЛАВА
ПРИЛОЖЕНИЕ 2

ЧАСТ ВТОРА
ЧЕТВЪРТА ГЛАВА
ПЕТА ГЛАВА
ШЕСТА ГЛАВА

ЧАСТ ТРЕТА
СЕДМА ГЛАВА
ОСМА ГЛАВА
ДЕВЕТА ГЛАВА
ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Съдържание

Предговор	
Революция и мелене	9
<i>Димитър Вацов</i>	
Благодарности	37
Увод	39

Първа част

Критиката и нейният субект: обикновеното / 71

Първа глава	
Критиката на теоретическия разум	
и диктатът на неотложността	73
ДРАМАТУРГИЯТА НА РЕФЛЕКСИВНОСТТА	83
СРЕЩУ НЕОТЛОЖНОСТТА	88
Втора глава	
Радикално времевият характер	
на практиките и случайността	99
СЛУЧАЙНОСТТА И НОВООПИСАНИЯТА	100
СЛУЧАЙНОСТ, СЪБИТИЕ, НАСТОЯЩЕ	105
ПРАКТИКА И „ДВОЙНА ИГРА“	112
Приложение 1	
Какво значат новите думи:	
„Ромите“, „циганите“ и „Умберто Еко“	118

ЗА КОГО СТАВА ДУМА?.....	122
„РОМИТЕ“, „ЦИГАНИТЕ“ И РАВЕНСТВОТО	126
„РОМИТЕ“, „ЦИГАНИТЕ“ И СПРАВЕДЛИВОСТТА	132
„ЦИГАНИТЕ“ И ВЛАСТТА	136
„СИТЕ БЪЛГАРИ ЗАЕДНО – ЦИГАНИТЕ НА ЕВРОПА“	138

Трета глава

Обикновеното – новата

метафизична инстанция на критиката	143
АРИСТОКРАТИЗМЪТ НА КРИТИКАТА	151
ОБИКНОВЕНОТО И ЖЕЛАНИЕТО	156
ПРАГМАТИЗИРАНАТА КРИТИКА И „КРИТИЧЕСКИТЕ МОМЕНТИ НА ВСЕКИДНЕВИЕТО“	162

Приложение 2

„Критическите моменти на всекидневието“:

Гражданите на родината.....	173
ОТСЪСТВАЩОТО ГРАЖДАНСТВО, ПОДВЛАСТНАТА СВОБОДА, СПОКОЙНАТА НЕЛЕГИТИМНОСТ НА ВЛАСТТА	178
МАНТАЛИТЕТЪГ СРЕЩУ НАРОДА	193
ВУЛГАРНИЯТ ЛАТИНСКИ НА 80-ТЕ: ЕДНО ОБЯСНЕНИЕ.....	207

Втора част

Антирепрезентационализъм и критиката на настоящето / 221

Четвърта глава

Трансформация или нормализация:

по следите на „себе си“	225
СУБЕКТЪТ НА „СВОБОДНО ИЗБРАНОТО НЕСЛУЖЕНЕ“	227
НЕУЛОВИМАТА ГРАНИЦА МЕЖДУ СЕБЕТРАНСФОРМАЦИЯ И СЕБЕНОРМАЛИЗАЦИЯ: КРИТИЧЕСКА И РЕТОРИЧЕСКА СТРАТЕГИЯ	243
„СЕБЕ СИ“ СРЕЩУ „ГРИЖАТА ЗА СЕБЕ СИ“	248

Пета глава

Антирепрезентационизмът**като стратегия на неопределеността:****„грижата за себе си“ и критиката на настоящето 255**

ГРИЖАТА ЗА СЕБЕ СИ, ИЛИ

КАК ДА РАЗЛИЧИМ ВЛАСТ ОТ ГОСПОДСТВО?.....260

ОБЕКТИВИРАНЕТО: МЕЖДУ ВЛАСТТА И ГОСПОДСТВОТО263

НЕИЗБЕЖНИТЕ ОБЕКТИВАЦИИ: „НАВИК“ И „ГОСПОДСТВО“266

ГРИЖАТА ЗА СЕБЕ СИ КАТО ГРИЖА ЗА НАС269

ТЕРАПЕВТИЧНАТА ГРИЖА ЗА СЕБЕ СИ:

ПОЛИТИКАТА НА ПСИХОЛОГИЯТА.....275

СКЕПТИЦИЗМЪТ КАТО КОНФОРМИЗЪМ289

Шеста глава

Еманципацията като господство**и страстта на конформизма 293**

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ И ЗНАЧЕНИЕ

(ДЖОН ДЮИ И ДЖОРДЖ ХЪРБЪРТ МИЙД)296

ГОСПОДСТВОТО КАТО ЕМАНЦИПАТИВЕН ПРОЕКТ299

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ И СУБЕКТ ИЛИ

КАК ЕМАНЦИПАЦИЯТА Е РЕИФИКАЦИЯ НА „МЕН“300

ТРИАДИЧНОСТТА НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО:

ОБЕКТИВАЦИЯ И ЕМАНЦИПАЦИЯ

НА РЕАКЦИЯТА ОТ НЕПОСРЕДСТВЕНИЯ ОТВЕТ307

НЕИЗБЕЖНАТА КРЕХКОСТ И КРЕХКАТА

НЕИЗБЕЖНОСТ НА ГОСПОДСТВОТО.....313

Трета част

Как се ражда социален проблем / 317

Седма глава

Да направиш себе си разбираем..... 319

„ЕЗИКЪТ НА ЛЮБОВТА“: ФОРМИТЕ

НА РАЦИОНАЛНОСТ КАТО ФОРМИ НА ЖИВОТ319

РАЗБИРАНЕТО Е ПРАВЕНЕ НА ВРЕМЕ (ИЛИ ЗАЩО АБСОЛЮТНО ИНТИМНАТА ПЕРСОНА НЕ МОЖЕ ДА ОСТАРЕЕ).....	324
„ОСТАРЯВАНЕТО ЗАЕДНО“: ДА ПОСТАВИШ СЕБЕ СИ В РАЗБИРАЕМОСТ, ДА ПОСТАВИШ СЕБЕ СИ В РАЗПОРЕЖДАНЕ	330
ЗА ЛЮБОВТА, ИРОНИЯТА И ОБЩНОСТТА	337

Осма глава

Конфликтът и общността.....	341
КОНФОРМИЗЪМ И ТРАНСФОРМАТИВНОСТ: „НАГЛАСАТА НА ДРУГИЯ“.....	344
ТРАНСФОРМАЦИЯ И КОНФЛИКТ.....	347
ОТКЪДЕ СЕ ВЗЕМА КОНФЛИКТЪТ	350
„НАГЛАСА“ И „МРЕЖА“	358

Девета глава

Как се ражда социален проблем	369
РАЦИОНАЛНОСТ И ДЕЙСТВИЕ.....	372
УНИВЕРСАЛНОСТ И НЕГАТИВНОСТ?.....	374
КОЛЕКТИВНОТО ДЕФИНИРАНЕ И ОБЕКТИВНОСТТА НА СОЦИАЛНИЯ ПРОБЛЕМ.....	377
КОНФЛИКТЪТ НА ИНТЕРПРЕТАЦИИТЕ КАТО КОНСТИТУТИВЕН ЗА СОЦИАЛНИЯ ПРОБЛЕМ.....	382
ОТКЛОНЕНИЕ: ЕДИН ОБРАЗ НА УСПЕХА.....	386
МИМЕТИЧНОТО МЕЛЕНЕ – ЕЛЕМЕНТАРНА ФОРМА НА РЕЦИПРОЧНОСТ	390
Заклучение	411
Цитирана литература	421
Показалец на термините и имената	433

Предговор

Революция и мелене

Никой не може да предвиди кога ще избухне масов протест

Не може да се предвиди докога високите сметки за ток, които мнозина у нас тъй или инак се затрудняват да платят, ще бъдат разпознавани от хората като нещо „търпимо“. Или дори и поредната сметка да се окаже нетърпима, кога индивидът ще я разпознае като конкретна несправедливост, която ще се опита лично да поправи, като пусне жалба до ЧЕЗ (или до друг доставчик). В горните случаи, каквото и да им коства това, индивидите поддържат и рутинно преработват установения социален ред – те преглъщат чувството си за несправедливост или пък дефинират несправедливостта съвсем конкретно и се борят да я променят, спазвайки различни вече налични процедури. Те не тотализират несправедливостта. В подобни случаи – ако аз съм индивидът, изпитващ чувство за несправедливост – рутинно „аз“ влизам в една или друга обичайна роля, отредена за „мен“ (на „съвестния човек“, който винаги си плаща сметките, защото, каквото и да става и въпреки негативите, издига себе си като образец за честност и коректност; или на „активния гражданин“, който веднага разпознава несправедливостта и хуква да търси правата си; или на „обикновения мърморко“, който псува „живота“ под мустак и си сипва още една ракия; или комбинация от роли). Всички тези роли, разбира се, са част от сценарии по рационализиране и всекидневно опитомяване на чувството за несправедливост.

Горните сценарии обаче не проработиха през януари 2013 г. и десетки хиляди стихийно излязоха на улицата. Пламен Горанов се самозапали.

Също така: българското общество е преживяло хиляди нелепи политически назначения, без сериозно да се възмути, но назначението на Делян Пеевски за шеф на ДАНС през лятото на същата паметна 2013 г. изкара десетки хиляди на улицата.

Някой скептик веднага ще изчисли: „Десетки хиляди – да!, – но не и всички. Цялото общество не е излязло на протест!“ И скептикът ще бъде прав: не всички разпознаха назначението на Пеевски като тотална несправедливост (както и не всички разпознаха така сметките за ток), но интересното е как и защо мнозина го разпознаха именно така. Разбира се, тук вероятно веднага ще се намеси някой любител на ясните и безалтернативни „фактически“ обяснения – той може да е същият скептик! И ще каже: „На назначението на Пеевски се възмутиха само софийнци, тези от „жълтите павета“, дето си нямат друга работа, освен да се бъркат в политиката, и не ги е грижа за хляба! За разлика от това през януари излязоха хората, които бяха унижени от немотията!“ Но това фактически не е така: някои от десетките хиляди протестиращи през юни бяха поименно същите хора, както през януари; а и да си беден не е по дефиниция условие за протест, нито това да си относително заможен – защото мнозина бедни българи си останаха по домовете през януари, както и мнозина заможни градски жители си останаха вкъщи през юни. Изводът, изглежда, е: *Никога не се знае не само точно кога, но и точно кой ще разпознае дадено събитие като тотална несправедливост.*

Очевидно е, че има нетърпими неща. Очевидно е точно толкова, колкото и това, че неща, които в едни култури и общества са били търпими и даже незабелязвани, в други са изригвали в неовладяеми недоволства. Че даже и в едно и също общество неща, които са били част от рутината на естествения ред, внезапно – например след 1989 г. в нашите страни – се оказват нетърпими, непоносими, огнища на гигантско недоволство (с. 371).